

DISPUTATIO MEDICA
ISAGOGICEN
Comprehendens,

In Regiâ & florentissimâ Academiâ Aboënsi,

Decernente Amplissimâ Facul-
tate MEDICA, publicè propo-
nenda & ventilanda

P R Æ S I D E

E L I A Fil. Sandz /

Med. Doct. & Prof. P. h. a. Reg.

Alumn. Inspect.

R E S P O N D E N T E

JOHANNEN. Aschlino,

Acad. Ab. Vice-Bibliothecario.

Die 17. Decembr. Anni reparata salutis

clō lōc LXXIII.

In Auditorio Maximo.

A B O Æ,

Excusa â PETRO HANSONIO.

*Solertissimo Dno. Nicolo Atano
Acad. Ab. Bibliothecario, amico et
officiosè runcupatur. p.*

*Praclarâ eruditione, Reverendâ Dignitate
Eruditâq; prud. clarif. Viris ac Dominis:*

DN. MAGISTRO JOHANNI
PRATANO, olim Reg. Acad. Ab.
Logices Professori celeberrimo, nunc v.
Pastori & Præposito in Rimnito gravissi-
mo, Fautori & Promotori summæ Reve-
rentiæ cultu, æternum suspiciendo.

DN. MAGISTRO GUSTAVO
COLLINIO, Pastori in Nagu vigi-
lantissimo, Fautori & Promotori quovis
honoris genere summopere devenerando.

NEC NON

VIRIS Spectatissimis Prudentissimisq;

DN. PETRO Fischer/ in magno Du-
catu Finlandiæ, per Satrapiam Aboën-
sem, Biörneburgensem & Alandensem Geo-
metræ probatissimo, Amico singulariter
amando.

DN. JOHANNI Schmit/ Territorij
Pikiensis Prætori circumspecto, Fauto-
ri & Benefactori indubitatissimo.

DN. LAURENTIO WILSTADIO,
Reg: Dicasterij quod Aboæ est, Advocato
Prudentissimo, Fratri & amico in paucis
dilecto

Fautoribus & Promotoribus plurimum hono-
randis; Hoc Medicum Exercitium, non
tam moris ergo, quam in honoris & grati
animi tempore, cum pio voto pro
novi anni fausto auspicio, modeste, inscri-
bit & nuncupat

RESPONDENS.

ARTIS MEDICÆ
LIBER I.
ISAGOGICEN
Exhibet.

CAP. I.

DE NOMENCLATURA
MEDICINÆ.

Nobilium Artium indolem, Galenus *Suasor. Orat. ad Artes*, contemplaturus, in sede meritò primâ MEDICINAM collocat. Cujus Nomen apud Apollinem & Æsculapium, Deosq; gentilium reliquos non tantum celebratum, sed & humano generi unicè commendatum legimus. Commendat idipsum prædictus Auctor loc. cit. & sermonem his verbis concludit: *Ἐκ τῶν ἐν λῆνὰ τῶν τέχων ἀναλαμβάνειν τὴν ἀσκήσιν χρητὴν τὸν νέον,*
A ἑταρῶ

ὅλω μὴ παντάπασιν ἡ ψυχὴ βοσκηματώδης
 εἶναι. Καὶ μᾶλλον γε τὴν αἰρίην ἐν ταύταις
 ἢ τις ὡς ἡμεῖς φασὲν εἶναι Ἰατρικὴν. Quod
 Alexandrinus sic vertit: Itaq; ex hoc Ar-
 tium genere, aliqua vobis o Adolescentes eli-
 genda exercendaq; est, (nisi fortè cui inge-
 nium planè hebes sit) imprimusq; Meden-
 di scientia, quæ judicio meo, in eo genere
 præstantissima est.

Enumerat enim Medicinam, Rhe-
 toricam, Musicen, Geometriam, Arith-
 meticam, Logisticam, Astronomiam,
 Grammaticam, Legumq; peritiam.

Medica Ars ut præstantissima ita No-
 bilissima, Nomen sortitur *vel à Medio*:
 Quia æq; exactæ Medico servandæ le-
 ges in sanitate amissâ restituendâ, ac
 Philolopho Morali, qui virtutem in
 medio consistere debere inculcat. Sa-
 nitas enim à puncto medietatis decli-
 nans, vitam humanam periculis expo-
 nit. *vel à Mediâ*: Natione inter orien-
 tales, variorum stirpium fœcunditate,
 ac succorum medicatorum proventu
 feli-

felicissimo, uberrimâ. Haic igitur solo, post deplorandum humani generis lapsum, Medicinæ Natalitia primi ejus cultores assignârunt. Quod adhuc clariùs patet ex delineatione horti Paradisiaci Cl. Herbinij, quam Tractatui de Cataractis subjecit, Hafniæ editâ. *Vel à Medea*, Nomen ejus derivant Poëtæ, qui Naturæ Phænomena ingeniosis fabulis involvere soliti sunt. Cujus historia apud Ovid. Metamorph. l. 7. Fab. 1. & seqq. extat. *vel à Græco, μέδω & μέδομαι; impero, imperium teneo.* Medicus enim suæ artis potens, sanitatis præfectus & imperator meritò audit. Indè *μεδέω*, curo, curam gero. Super hac re, qui volet, plura apud hujus rei Auctores inquirere potest.

CAP. II.

DE MEDICINÆ ACCEPTIONE VARIA.

In ipso, quod ajunt, limine Medicinæ, secundum morem in alijs scientijs & Artibus Tyronibus tradendis, re-

ceptum, haud abs re fore judicamus, vocem Medicinæ ab ambiguitate liberare, ut eò expeditius in sequentibus præceptis pergamus.

Accipitur Medicina.

I. *Latissimè* & quibuslibet rebus Naturalibus, cujuscunq; Regni Medici, i. e. vegetabilis, Animalis & Mineralis tribuitur. e. g. Hippocrates ad parente lue pestifera, incensis fruticum ramentis, & rebus huic negotio idoneis, auræ minaci dicitur Medicinam attulisse. Ovidius, Tinnulam mulierem suo clangore introducit lunæ laboranti luminis defectu opem adferre & Medicinā parare quod credula vetustas eam morbo detineri sibi persvaserit.

Plautus, Anum tremulam, refert, aquæ suffusione, foribus mederi, ut crepitum arceat. Hoc modo, terra sterilis, Arbores, cibi crudi, aer distemperatus, foetor, convenienti Medicinā dicuntur emendari.

Similia exempla apud Auctores passim occurrunt.

2. *Generaliter*, pro quâvis ejus parte, quâ Medicus tempore necessitatis vel aliàs utitur. Hoc Significatu Ovidius: *Principiis obsta serò Medicina paratur*. Hoc sensu lege virgil. lib. 7. *Æneid.* in historia Hippolyti.

Significat Medicina.

3. *Venenum*, quale τὸ φάρμακον, apud Græcos.

4. *Officinam*; ut Plautus, est in Medicinis, Tonstrinis.

5. *Essentiam* purissimam, quam *quintam* Paracelsistæ & Medici Hermetici vocant, è rebus varijs extractam, Titulisq; totidem donatam.

6. *Tam latè* interdum patet, ut necessaria ad victum complectatur, sicut Hippocrates lib. de veter. Medicin. Solertiam in tritico à cortice liberando, & rebus culinarijs applicando Medicinam appellaverit.

7. *Vulgata acceptio* est, qua morbi curabiles profligantur & præsens sanitas conservatur, de quâ Capite sequenti agendum.

CAP. III.

DE MEDICINÆ DEFINITIONE.

Datam hanc ultimam Medicinæ acceptionem, non defuerunt Auctores, qui definitionem Artis convenientissimam esse existimârunt, uti;

I. Avicenna, Averrhoës, Eraustus, Sennertus, Fernelius & alij.

Quo autem jure hoc factum sit, præterquam quod bonæ definitionis leges in plerisq; obstant & ad ipsos sanos extendatur, quilibet judicare poterit ex effato salvatoris, Marc. cap. 2. Luc. c. 5. Matth. c. 9. ἡ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατρίᾳ: ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Etiam Cornel. Celsus lib. 1. c. 1. inquit: *Sanus homo, qui benè valet, & sua spontis est, nullis obligare se legibus debet; ac neq. Medico, neq. Iatralipta egere.*

2. Hippocrates lib. de flatibus, ubi de Medicinâ differit, ait ἰατρικὴ ἐστὶ πένθος καὶ ἀφαίρεσις: πένθος τῶν ἐλλειπόντων, καὶ ἀφαίρεσις ὑπερβαλλόντων. Ex hac suam definitionem Heurnius conscri-

scripsit: *Medicina est ars corporis humani vitia per adjectionem & abstractionem emendandi.* Quum autem Hippocrates hoc loco potius respexerit ipsius medicatio-
nis membra principaliora, in quibus Medici officium consistit, propositum venerando seni non fuisse existimamus, heic Medicinæ accuratam definitio-
nem tradere. Ideoq; & Heurnij defini-
tionem celebriores Medici non pro-
bant.

3. Definitionem aliam Timæus Lo-
crus *comment. d. mund. nat.* ex Hippo-
crat. l. d. Arte adducit. Τὸ δὴ πάμπαν
ἀπαλλάσσειν τῶν νοσούντων, τὰς καμάτας,
καὶ τῶν νοσημάτων, πᾶς σφοδρότητις ἀμ-
βλύνειν, καὶ τὸ μὴ ἐγχειρεῖν τοῖς κεκρατη-
μένεσιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, εἰδότας ὅτι ταῦ-
τα ἔδυναται Ἰατρικῇ. i. e. *Medicinam esse*
morbos ab agris in totum tollere & morbo-
rum vehementes impetus obtundere, & eo-
rum qui a morbis victi sunt, curationem
non aggredi, quum id in confesso sit, quod Me-
dicina tales sanare non possit. In hisce sic-
ut cautè ita accuratè Præceptor Artis,

futuro Medico officium proponit, nec unquam sollicitus hic loci in definitione legitimâ describenda, judicatur.

4. Porro videamus definitionem quæ Galeno adscribitur lib. d. Arte medend. cap. 2. *Medicina est scientia salubrium, insalubrium & neutrorum.* Quæ quum à legibus inculpatæ definitionis exorbitet, genus inusitatum Medicis statuendo, differentiam, quæ scientias & Artes distinguere debet, Philosopho Naturali communem adhibendo, ab omnibus ferè rejicitur. Nec Galeni sed Herophili Romani, secundum Averrhois judicium, est.

5. Plato de Repub. lib. i. talem adfert, *Medicina est Ars prospiciens quid corpori conducat.* Hoc modo, Artes plurimæ humanæ fragilitati necessariae, de Medicinæ definitione participarent.

6. Idem formandum est judicium, de illâ definitione, quam Zwingerus Proscen. Med. c. 5. adducit: *Medicina est Ars sanitatis humana ministra.*

7. Laurembergius definit, quod sic
Ars

Ars restituens Sanitatem Animali Sanabili.
 Quamvis Medicina tam latè se extendere videatur, ut brutorum curationem complectatur,, exemplo Hippocratis, qui *veterinariam* edidit, & nuper inter opera ejus Medica circumferri cœpit; Tamen Medicis, dignius illud subjectum corpus humanum, inprimis considerandum venit, sequestrando curam animalium brutorum, illisq; relinquendo, qui sese horum ministerio mancipârunt.

8. Breviùs igitur Moderni Medici definire solent; *Medicina est Ars medendi.* Quæ quum ab omni perplexitate immunis sit, tolerari potest. *Principia* cum reliquis Artibus communia, in Medicinâ quum maximè inveniantur, palàm est, Genus allatum, legitimum esse. *Finem* Medicinæ nempè Sanitatem, si spectemus, duplicem esse deprehendimus. *Internum;* ut, integritas partium. *Externum;* ut, integritas functionum.

Subjectum considerando *invasionis,*

Medicus est. Operationis autem, corpus humanum, affectum, cognoscendum.

Media, quæ ad finem propositum perducunt, sunt omnes res in hoc mundo adspectabili obviæ, sive in alimentum, sive medicamentum, vel adjumentum corporis aptatæ fuerint. Ipsa deleteria & venenosa, suâ naturâ, corpora, à quibus alioquin humana ratio abhorret, secundum Artis normam scienter elaborata, congruenter purificata, decenter exaltata, salubriter commista, dextrè adhibita, tutissima, deficientibus vel præsentibus cæteris, gratissima & amicissima, fragilitati nostræ, præter opinionem, præsidia conferunt & subministrant. De reliquis quodammodò fileamus lubentes, Solis nempe & exercitus cœlestis corporum variorum in nostris infirmitatibus ἐν-
εργεῖα efficaci: illas, partim, suâ a nobis declinatione naturali, augendo; partim suo propiore accessu dispositiones præter naturam, inten-

tendendo, exasperando, mitigando vel auferendo. Deindè affectiones adsunt artibus cæteris communes: Sanitas *principium operis in mente operantis. Opus productum: Sanitas in subiecto. Res contingentes tractare: Secundum Aristot. lib. 1. Metaphys. c. 1. Actiones omnes & generationes circa singularia sunt. Certitudo absq; conjecturâ. Doctræ quæ in Arte reperiuntur conjecturæ, certis nituntur Medicinæ fundamentis, adeò ut plurimî Sectatorum Artis Apollineæ, eò tandem judicia sua de venerando sene extulerunt, quod fallere aut falli nesciat. Adsunt prætereà ea, quæ circa *modum agendi in speculatione, requiri solent; sc: quæ media, & quomodo ritè adhibeantur, quo tempore, Ordine, Numero & mensurâ, singula usurpanda erunt. Executionem tandem Natura imitatione & perfectione supplet.**

An sit talis Ars? operosis argumentis demonstrare, laborem supervacaneum esse judicamus, quod promiscuè, non tantum à viris doctis tractetur,

tur, sed ab operarijs & imâ plebe coli ametur. Adeat igitur Nosocomia & domum propriam, ut monet Laurembergius, qui Medicinam dari negat. Adeat etiam, nostro instinctu, Hippocrat. lib. de Arte & inveniet Præsidia, quæ pro ejus existentia militent,

CAP. IV.

DE PARTIBUS MEDICINÆ.

Considerationem Medicinæ in sensu unito, secundum *Aristotel.* ratione Methodi, excipit ejus divisio. Illorum ut omittamus opiniones, qui Medicinam dividi posse negant; sufficit nobis, ratione instituti præcipuas apud Auctores, ejusdem divisiones recensere.

1. *Hippocrates lib. 1. Epidemiôn*; Artem tribus constare ait: *Medico, Morbo & agroto.* Ex hoc loco, nonnulli plenariam Medicinæ in suas partes divisionem conantur adstruere, quos tamen existimamus vel Hippocraticæ intentionis dememinisse, vel propositum ejus igno-

ignorasse. Ubi exercitium seu operationem Medicam, in quibus versatur, Tyronibus præcipuè proponit, nec unquam, loco citato, distributionem totius in partes, eum indigitare voluisse, constat.

2. *Avicennam initio operis plurimi* sequuti sunt Medici, dividentes Medicinam in *Theoreticam & Practicam*. Theoreticam in merâ contemplatione consistere; Practicam autem in medicatione occupari, unanimi ore profitentur. Hi termini, qui, Medicinam in *Ἀρχοτεχνία* redigere conantur, ipsimet ab arte non tantum alieni, sed & peregrini sunt. Quia Universa Medica Ars effectiva est, & in operatione consistit, adeoq; Medicus Cathedralis vix nomen Medici meretur, extra negotium curationis ægrorum constitutus. Idem de Artificibus ignobilioribus iudicium & quidē adeò adcuratum formari amant hæ Artes quod fabros vel Pelliones extra officinam ægrè agnoscant. Fundamentum hujus rei peti potest ab *Arist.*

rist. lib. 2. cap. 1. Metaphys. Quum intellectus noster versetur circa res quæ in nuda contemplatione sitæ sunt, dicitur θεωρητικός. Circa res non tantum scientificas, ut dicitur, sed quæ simul in πράξει detinentur; virtutem nempe & vitium, est πρακτικός. Circa res non soli destinatas contemplationi, multò minus πράξει, sed ποιήσει, operis productioni addictas, quod à nobis effici potest; hisce intentus noster intellectus dicitur ποιητικός, i. e. *Factivus*. Inter varias igitur Artium differentias, apud Medicos quatuor saltim enumerantur, θεωρητική, πρακτική ποιητική καὶ κτηνική. In hoc ferè conveniunt omnes, cum Galeno lib. d. constitut. *Artis Medica*, quod sit ποιητική, quam duplicem facit; Unam quæ componit opus novū; ut Textoria, coriaria &c. Alteram quæ corrigit opus col-lapsum ut ædium exstructarum instaurationis &c. Ad hanc classē, Medicinam refert, quæ opus novum non molitur, sed sanitatem nutantem erigere conatur.

Hoc Averrhoës collectan. suor. cap. 1. l. 6.
eti-

etiam asserit Medicinam ex his Artibus esse, quæ factivæ vocitantur. Quod autem quidam Medici, *Præctici* Titulum addere gestiant, sciendum est hoc more loquendi vulgari, non secundum *ἀνεξάρτητον* Philosophicam fieri.

3. Neotericorum quosdam audivimus, partibus *Physiologiâ* & *Therapeuticâ*, Artem existimantes commodissimè absolvi posse. Fundamento ex *Aristotel.* petito, qui rectum asserit normam sui & obliqui esse. Ex Physiologia igitur, partium omnium constitutionem sanam, & per certas classes distributionem recensente, cuivis obvium esse censent, statum earum præternaturalem eruere & dignoscere: cuius curam Therapeutica tradet. Nos autem, salvo eorum iudicio, secundum rectæ rationis dictamen, experimur, quod admodum facilis ea methodus sit in Arte antea exercitatis; Tyronibus autem, qui subordinationem partium nondum noverunt, dispendio haud destitutum esse compendium, iudica-

dicamus. Ad minimum enim morborum nomina indigitanda; nec hoc sufficit, sed & certa signa adfectus dilcerendi, præter alia requisita, quæ nos in cognitionem perfectam omnium deducunt, exactè adponenda essent. E.g. quis quæso, Medicinæ orgiis recens initiatus, ex parvo illo, nobilissimo tamen corporis nostri Organo visorio, oculo ejusq; structura, sub primâ partium ejus demonstratione, morbos viginti quatuor, quibus infestari observarunt Authores, eorumq; nomina, confestim animadvertet, noscet ac dijudicabit? Simile de alijs æq; abstrusis esto judicium. Ad Artis præscriptum, methodicè discantibus proponenda, distincta omninò præcepta requirunt.

4. In quinq; partes Medicinam *Au-
stor Introduciorij* dividit, nimirum, Φυ-
σιολογικὴν, παθολογικὴν, σήμεσιολογικὴν, ὑγι-
εινὴν & ἰατρικὴν: hanc omnes terè
Medici, tam superioris quàm præsen-
tis seculi, utpotè Sennertus, Francis-
cus Joël, Heurnius & innumeri alii se-
quuntur.

quuntur. Sub qualibet parte plurimas alias comprehendunt, quæ ad unam vel alteram prædictarum redigi tamen possent, e. g. dum ponunt, partes: *εὐεκτικήν*, quæ exquisitissimam conservat sanitatem. *Ἀναίρεπτικήν*, quæ sanitatem putantem suffulcit. *Ἀναλεπτικήν*, quæ reficit vires ex morbo languentes. *Προφυλακτικήν*, quæ vegetam naturam ab irruptione morborum munit. *Γεροντοκομικήν*, quæ senum incommoda mitigat. *Ἐπανορθωτικήν*, quæ devia corrigit, &c.

Enumeratas partes quilibet discernat ab ὑγιανῇ non differre. Subordinatio autem partium necessariarū quum incipientibus haud statim obvia sit, aliorum placita adferre supersedemus, sequenti perspicuâ delineatione contenti, quæ usitatas suo ordine exponet.

5. PARTES ESSENTIALES Medicinæ sunt, quæ constituuntur, vel:

I. *A subjecto* & dicitur *Σωμασιολογία*, continens in se *PHYSIOLOGIAM* quæ de corpore sano agit, naturam & constitutionem hominis inquirendo, & de na-

turalibus rebus, ex quibus corpus humanum constat, differendo. Ad Physiologiam pertinet ANATOMIA, quæ dextrè & artificiosè corporis humani dissectionem instituendam docet. Interim tamen brutorum animalium *ἀνατομήν* non excludit, tam in vivis quam demortuis subjectis administrandam. Grande namq; nefas foret, vivum hominem solius cognitionis gratiâ exenterare, quod tamen Herophilum, Erasistratum, Medicos Romanos, & alios fecisse, refert Cornel. Celsus. Animalia autem bruta hoc supplere possunt, quod tanta humani subjecti non suppetat copia. Anatomia igitur in superficialiâ cognitione, more lanionū haud acquiescit, sed membra, partes, & minutissimas, in quantum fieri potest, particulas detegit. Ad Physiologiam prætereà refertur BOTANOLOGIA, quæ circa Plantarum cognitionem versatur; Arborum, fruticum, suffruticum & herbarum non tantum nomenclaturas & species (quod Physici est) inda-

dagans; Sed etiam intimiorem partium nexum, succorum in morbis depellendis efficaciam, futuro Naturæ Ministro cognitu necessariam, explorans. Huic nonnulli MINERALOGIAM adjungunt, alij verò Pharmaceuticæ relinquunt, quatenus vulcani adjumento, noxias mineralium qualitates sejungit.

Alterā *Σωμαθολογίας* pars, PATHOLOGIA est, quæ corporis statum præternaturalem i. e. morbosum explicat, dicitur aliàs *Νοσολογία* circa Nomina & classes morborum occupata. *Αιτιολογία*, dum ad causas & differentias morborum ac Symptomatum descendit.

Tertia *Σωμαθολογίας* pars dicitur SEMEIOTICA, quæ sani & morbi corporis constitutionem ex certis signis, doctâ quâdam conjecturâ, adeoq; præteritas, præsentis & futuras ejus conditiones cognoscere & prædicere potest.

2. *Α Μεικτῆς*, quæ fini obtinendo prospiciunt, petita divisio, constituit

ὀργανολογίαν, quæ dispescitur in DIÆTETICAM, doctrinam victuum præscribentem. Versatur hæc pars circa Res non Naturales Medicè dictas, mediæ quasi naturæ, inter res secundum & præter naturam. Undè conservatrices vel immutatrices dicuntur. Physiçè consideratæ, nihil prohibet, quin res naturales sint. Hæc cibi & potus salubritatem solitariè non spectamus, vulgi iudicio, sed sub victus ratione comprehenduntur, Aër, cibus, potus, Somnus, vigilia, motus, quies, excreta, retenta, & animi pathemata. Communiter sex numerantur conjunctim nos autem seorsim quamlibet speciem percurrentes, decem ponimus. Usus enim semper involvit respectum ad suum objectum. Objecta ratione circumstantiarum, sc: constitutionis, ætatis, Sexus, virium, consuetudinis, habitus &c. variant. Hinc patet, præcepta diætetica uni soli præcisè non posse præscribi, multò minus hæc, nec in alijs plerisq; sedem invenit commune illud persvasi-

onis

onis ponderosum momentum: *Probatum* est. Sub propriæ namq; non alienæ heïc velificari licet experientiæ clypeo.

Ὀργανολογίας altera pars est PHARMACEUTICA, quæ Medicamentorum tempestivam collectionem, collectorum decentem reservationem, reservatorum congruentem præparationem, præparatorum adcuratam compositionem, compositorum justam dispensationem edocet & promittit.

Huc spectat CHYMIA, quæ Ignis ope medicamenta, tuta, grata, salubria & efficacia præparat, ubi manus propriæ admovendæ erunt, ut svadet & adhortatur Severinus *in Id. Medic: Philosophic.* cap. 17. Inquiens: Ite filij, vendite agros, ædes, vestes, annulos, comburite libros, emite calceos, montes accedite, valles, solitudines, littora maris, terræ profundos sinus inquirete, animalium discrimina, Plantarum differentias, Mineralium ordines, omnium proprietates, nascendi modos notate; ru-

sticorum Astronomiam & terrestrem Philosophiam diligentèr ediscite, nec vos pudeat: tandem carbones emite, fornaces construite, vigilate & coquite sine tædio. Ita enim pervenietis ad corporum proprietatumq; cognitionem, aliàs non. Hæc mandata gravia essent, nisi laborum beata præmia pollicerentur. Hæc ille. Temerariam tamen Alchymistarum quorundam vanitatem, nullâ reali per ignem, ut dicitur, fundatam experienciâ, caveamus; non tantum de marsupio, sed & corio nostro ludunt hujusmodi ficti χευσσοποιῶντες. Nec statim sub Alchymistæ nomine hominem nobis imaginabimur, qui nihil aliud intendit quam Metallorum transmutationes inquirere, & tandem mirabilia lapidis Philosophici mysteria suis laboribus eruere; Sed talem, qui ex animalibus, vegetabilibus & Mineralibus arcana in naturæ profundis delitescencia, in aprium deducere novit, & ad varios usus humanamq; salutem defendendam, transfert, pura ab
im.

impuris separando, alienas qualitates alterando vel tollendo, fixa volatilia & vice versâ reddendo, quæ sine periculo corpus nostrum permutare possunt.

Ultima ὀργανολογίας pars est CHIRURGIA, manuum ministerio, Sanitatis incommoda removens, operationes quæ casus corporis exteriores concernunt, solummodò tradens.

3. *A* fine deniq; qui sanitatem respicit ὕγειολογία resultat, continens in se *Hygieinen* quæ de sanitate conservandâ agit. Quam necessaria sit hæc pars, præter ea, quæ cap. 3. adduximus, rationem etiam hanc addimus; Quod in optimè constitutis Rebpubl. operariorum neminem unquam audivimus Medicorum operam in statu sano sollicitasse: Nec certè habeat, quod sciam, in suis præceptis Medicus, quale ad illius desiderium *Recipe* concinnaret, nisi illud cap. cit. pag. 6. superiùs monstratum.

Optandum potiùs esset, dum primos morborum graviores insultus præ-

cordia molestare perciperent, sanitatis præsidia, ad ultimum vitæ halitum usq; procrastinando haud aspernarentur; Undè multotiès evenit, ut tandem ab Arte sperent, quod in ejus potestate, ob faciem morbi Polydædalam, non est situm. In latitudine autem Sanitatis ὁρθοσθένει recensentur i. e. sub languore, erectâ cervice incedentes, satius curâ in Therapeuticis tradendâ, quàm conservatione hos indigere præsumimus. Præeuntibus verò Authorem plerisq; sufficit hâc vice, hujus inter cæteras partes locum indigitasse.

ὑγειολογίας media pars METHODICA est, quæ sanitatis restituendæ præcepta in genere proponit, & cognitionem adfectuum, remediorum, subsidiorum, materialium, horumq; omnium administrationes; materiam proindè Medicam plenariè tradit.

Huc respicit ultima ὑγειολογίας pars THERAPEUTICA seu Methodus medendi Specialis, quæ ad singulos corporis affectus sese extendit.

PARTES deindè EXTRA ESSENTIALES hic loci non erunt prætereundæ, quamvis apertè sciam illas apud Institutionistas, ut vocant, partim omissas, quod illas sub antea expositis partibus contineri & includi posse existimârunt; partim levitèr indicârunt, quod & nos facturi erimus, ne illas partes omninò intactas relinquere videamur. Quædam igitur earum considerantur;

1. *Ante Praxin*, quarum cognitio futuro Medico proficua est, utpotè sunt: ISAGOGICA, quæ de Naturâ & constitutione Medicinæ in genere agit, dicitur aliàs introductio in Medicinam. THEMATICA, quæ methodum propositos casus ingeniosè dijudicandi & dextrè explicandi monstrat. EROTHEMATICA versatur circa quæstiones necessarias apud ægrotos sub ipsa visitatione examinandas, Methodus ingressus ad ægros aliàs nuncupatur.

2. *Post Praxin*, est BULEUTICA, cujus manuactione, consilia, Epistolæ & observationes Medicæ, de rarioribus cir-

ca curationes casibus, nos admonent
& informant.

Sic apparatus partium hæc satis
copiosum quidè vidimus. Scien-
dum tamen est, nullam planè otiosam
in medium esse prolatam, nec ullam
necessariam avidis sciendi ingenijs, si-
lentij velarijs involutam esse. Cui for-
tè proluxa displicet partium enumera-
tio, tribus principalioribus illis divisi-
onibus acquiescere poterit.

CAP. V.

DE HÆRESI SEU SECTIS MEDICORUM.

Constitutionem Medicinæ quoad
Definitionem & Divisionem ex præce-
dentibus vidimus; Restat jam quemad-
modum Ars Medica comparari pote-
rit, inquisitio. Dissensus Authorum
super hac re, in varias hæreses seu se-
ctas abiit.

Ex significationis Naturâ, nimirum
ἁρεσις, quod est, eligo, hæresis in-
differens, nec illis suspectæ doctrinæ esse
vide

videtur, dum quilibet congruam præ aliis methodum, cui maximoperè favet, eligit. Hoc modo nulla studiorum genera suis destituta hæreticis unquam reperies. Sicut apud Philosophos, juris consultos, Theologos, prolixæ satis eorum extat caterva, ita etiam Medicina omnibus retrò seculis, etiamnùm suis innovatoribus subjecta est. Hucusq; Sæctæ Medicorum celebriores quatuor viguerunt: EMPIRICA, DOGMATICA, METHODICA ET SPAGTRICA,

I. EMPIRICA suum natale solum Ægypto debet: Argumento, quod præcipui canones Medici illic enati sunt, quos mutuatus est maximam partem Hippocrates, nempe Aph. 22.1. Πέποντα Φαρμακεύειν καὶ κινέειν, μὴ ἁμὰ, μηδὲ ἐν ἀρχῇσιν, ἥν μὴ ὀρθῶν &c. ait, concocta medicamento purgante educenda & movenda, non cruda, neq; per initia nisi turgeant &c. Cautè namq; Medicinam purgantem sibi propinquare passim,

passi sunt Ægyptij, teste Herodoto, Hippocratis coætaneo; summo tamen, necessitatis urgente telo, per triduum *Φάρμακον* mensibus sumpserunt singulis, hoc ipso, seminaria morborum in membris, ex cibis collecta, qui omnium calamitatum, eorum judicio, scaturigines erant, extirpari posse crediderunt. Hinc est, quod pars Medicinæ Diæretica omnium vetustissima, quæ Ægyptiorum invenit experientia, quæ partim inediâ, partim cibis euchymis, positis cæteris, morbos averruncari posse, docuit. Aëris atq; cœli constitutio prætereâ inquinamentis nullis obnoxia, eodem asserente, neq; gens non opinæ mutationum tempestatis timida. Accedit & hoc, quod Ægyptij singulis morbis singulos præferebant Medicos, undè minùs mirandum erit, si apud eos creverit Experientia, quæ initium Arti dedit, experientiæ porrò occasionem præbuit necessitas, dum suos ægrotos in compita detulerunt, qui à prætereuntibus remedia sci-

sciscitarentur. Qui tandèminvaluit mos, ut in omnibus civitatibus, plures Medici quam operarij invenirentur, quod ludicro exemplo, in dentium simulato dolore, vadimonio facto, quondam comprobatum est. *Inventores* Empiricæ sectæ *τηρητικοὶ* i. e. observatores, vel *μνημονευτικοὶ* dicti sunt, quod anteaactorum observatio & memoria, adnotata remedia suppeditabant. Galenus passim lib. d. Sectis, Antesignanum Theutam ponit. Quidam Philinum Coum, qui primus à suo Præceptore Herophilo edoctus, jure antiquitatis hanc sectam Dogmaticæ præponere conatus est, Authorem celebrant. Plinius autem lib. 29. cap. 1. Diogenes Laërt. & Plutarchus de *Iside* & *Osiride*. Acronem vel Creontem Agrigentinum, qui ante Hippocratem vixit, conditorem statuerunt. Alij alios enumerant, qui potius priorum affectu fuerunt, utpote: Serapion Alexandræus, Apollonij duo, Pater & filius Antiocheni, Philistion, Crito, Glaucius, Me-

Menodotus, Sextus, Heraclides Tarentinus &c. Tota Empiricorum tunc temporis medela circa herbarum cognitionem occupata erat, undè tot nomina Inventorum in Botanicen introducta sunt.

Horum placita in *ἁνθρῳψία*, *Historia*, & *transitu ad similia* consistebant, indicationes ac morborum causas vilipendunt. *Ἀνθρῳψία* enim facienda vel omitrenda notabat, variorum *Recipe* far ragini, quorum observantissima erat, confidens.

Historia, eventus diligentissimè scriptis mandabat. Frequentiâ enim morborum, ad quos nullum auxilium antea observârunt, ne planè omni destituerentur remedio, neq; finem spectarent fortuitum, aliorum relationibus plurima tribuerunt.

Transitus ad similia, morbis incognitis, ex simili tamen cum alijs facie, cognita remedia adhibuit, hoc est, idem auxilium à malo ad simile malum transulerunt Empirici; ut si ab Erysipelate
ad

ad herpetem remedia promoverentur; à loco ad locum, ut si à brachio ad femur, idem medicamentum subordinaretur; quin imò à cruris inflammatione, unguentis & oleis delibuti, ad oculi tunicarum inflammationes similiter properârunt: quum tamen infallibilis isthæc dudum comprobaverit experientia, nihil æq; tunicis oculorum, ipsis etiam aurium cavitatibus, respectu membranarum tenuiorum, inimicum, hostile & deleterium, ac ipsa pingvia & oleosa esse. A remedio deinceps ad remedium, e. g. in diarrhoea à cotoneo malo ad mespilorum usum festinârunt. In universum tantò quisq; in Arte eminentior, quantò in usu & speculatione Quid pro Quo excellentior. Hujus farinae etiamnum circumforanei & Agyræ existunt, qui nocivam & sordidam suam Medicinam, ex purissimo tamen auro elaboratam crepitantes, cuilibet indiscriminatim, si non propinare, saltem ostentare haud verentur, ut rudi non tantum plebeculæ, sed & majoris æsti-

æstimij viris imponant. Eorum bonitas & fides, (dictu nefandum) quam plurimos in vitæ perniciosissimum adegerunt discrimen? Quippè qui nec artis fundamenta nec Physicas rationes suæ ἐγχειρέσεως reddere noverunt, præposteris contenti experimentis.

2. Fallaces experimentorum effectus tantum effecerunt, quod homines causis sua judicia firmare optarent, undè pedetentim DOGMATICA, secta adolere cœpit, quæ neq; experientiam nec rationem seorsim sed conjunctim sumptas, Medicinæ principia posuit. Symptomatum enim accidentium, causarum, morborum & locorum varietates, experientia sola non perscrutatur, neq; verò potest, sed illas examinet & dijudicet ratio necesse est. Vice versâ, ratio sola, specifica, purgantia, venena, quorum in Arte medicâ notitia omnino præpollet, indagare, nisi præcedat experientia, nequit.

In Scholis, Cnidiâ, Rhodiâ atq;
Coa

Coâ, Dogmaticam seu Rationalem Medicinam, Hippocrates Cous, hujus Inventor & Auctor, Medicorum omnium citra controversiam Princeps, Primus si Annalibus fides sit, profiteri cœpit. Natus est in Coô Ægæj maris insula circa annum mundi conditi ter millesimum, quingentesimum, & ante incarnationem Messîæ quadringentesimum quinquagesimum. Vigésimus ex arbore genealogica ab *Hercule* numeratur, à quo & Alexander Magnus & omnes Macedonum Reges paternam originem ducebant; Ab *Æsculapio*, ut supputat Eusebius, Undevigésimus fuit. Juxta aliorum verò calculum nonus fuit à *Chrysamida* Rege; ab *Æsculapio* decimus octavus; à *Jove*, vigésimus. Doctrinæ successu felicissimo a vitæ cognitione imò absolutissima emicuit arte & facundia clarus, ut Celsus ait; Cujus benignitas tanta erat, nihil ut sciverit, quod nos nescire voluerit, solertia verò & sapientia tanta, ut quod ipse ignoraverit, post ipsum sciverit nullus.

lus. Objectiones quorundam consultò prætervehimur, quæ Chymicarum operationum Hippocratem ignarum clamitant, quas tamen Raymundus Lullius Chymicorum facilè coryphæus diluit. Cui verò adhuc scrupulus hujus rei remanserit, consulat quæso Ottonem Tachenium, in libello, hoc Titulo, *Hippocrates Chymicus*, & mollem per universam ejus Medicinam admirabitur ignem. Inclaruit hic noster maximè temporibus belli Peloponnesiaci, regnante apud Persas Dario Longimano, Hesteris haud dubiè filio, quæ nupserat Ahasvero, quem Græci Xerxem, Chaldæi Artaxerxem appellant. Extra dubitationis aleam erit, si utriusque Epistolam in gratiam historiæ Medicæ studiosorum adjunxerimus.

*Rex Regum Magnus Artaxerxes Hy-
stani Helleponti Præfecto.*

*Hippocratis Medici Coj ab Æsculapio originem ducentis, gloria artis etiam ad me pervenit. Dato igitur ipsi auri quantum voluerit, & reliqua abundè, quibus opus habet & ipsum
ad*

ad nos mittito. Nam Optimatibus Persarum aequalis erit. Et si quis alius bonus vir est, in Europâ, eum domus regia amicum facito, nihil divitiis parcens. Viros enim invenire, qui consilio præsent, non est facilè. Vale.

Summo Monarchæ Hippocrates quum dicto minùs audiens erat, Regis intelligens minas talem dedit:

Hippocrates Medicus Hystani Hellefonti Præfecto, s.

Ad Epistolam quam misisti, à Rege venisse adferens, remitte Regi quæ dico, quàm celerimè scribens: Quod & victu & vestitu, & domo, & omni ad vitam sufficienti opulentiâ fruimur. Persarum autem divitiis uti, fastidii non est, neq; barbaros homines à morbis liberare, qui hostes sunt Græcorum. Vale. Mox subjungit: Hippocrates Demetrio S. Persarum Rex nos accersivit, ignarus quod apud me major est sapientiæ ratio quàm auri. Vale.

Nec mora, quin fastigii mundani vanæq; gloriæ contemptor, suorum amor civium ac opam caducarum æquus æstimator, suos patronos, suos fautores invenit præstantissimos fulgentissimum Medicinæ lumen Hippocrates, nempe:

Polybum, Dioclem Carysti Regis Antigoni medicum, qui primus ex professo Anatomica docuit & scripsit. Praxagoram Coum Nicearchi filium, Philotimum, Dexippum, Cratevam apud suos, Botanicum optimū, Ctesiam Cnidiū Artaxerxis medicum & historicum, Chrysippum, Herophilum chalcedonicum, Erasistratum Chium Aristotelis nepotem, Mnesitheum Athenæum, Asclepiadem Bithynum, Philistionem Locrensem, Cienum, qui Prusias dictus est, Apollodorum Lemnium Ptolomæi Regis medicum, Pausaniam Heraclidem Plinij memoria celebrem, Aristogenem Cnidium medicum, Niciam Pyrrhi Regis Archiatrum &c. Quibus nonnulli Hippocratis libri tanquam Authoribus tribuuntur. Circa tempora Pompeii cœpit langvescere hæc secta, donec ipsi sub Antoninis Majestatem afflavit Galenus in Asiæ oppido clarissimo Pergamo natus anno Christi centesimo tricesimo sexto. Ab illo tempore in omnibus ferè universitatibus

tatibus floruit Dogmatica, quæq; hodie cum fructu excolitur.

3. METHODICA secta priscis temporibus omnium postrema enata est, teste Plinio lib. 7. c. 37. & lib. 26. c. 3. sic dicta, quod Medicinam in breve quoddam compendium redigere conata sit. E Medicinâ Physiologiam cum Anatomie, Pathologiam & Res non Naturales, circumstantias varias, externarum causarum doctrinam, Methodici ejece-
runt, Tria generaliora præcepta supponentes, quas Communitates vocârunt, strictum, laxum, mixtum, quemvis ad has classes morbum referentes: strictum sc. esse laxandum, laxum adstringendum, mixtum urgentiori symptomati admovendum docuerunt. Quam mutila & insufficiens hæc fuerat doctrina, ipsa dicat ratio. Evacuationes Criticas vel Symptomaticas, naturæ congruenter, quis adstringente Medicinâ unquam intercipere ausus sit? Quis Melancholiam, Hysteropnigen, febres omnes ad has communitates retulerit?

Brevitèr, Aëris mutationes, Regionum situm, Climatum indolem, in morbis extirpandis plurimum facere quis ignoraverit? v. g. Lues venerea apud populos Magellanicos ex assiduo carnis humanæ in alimentis usu, contracta primitus est, facili tamen negotio eam amoliuntur; apud Gallos & Germanos, regionum haud dubiè ratione, iisdem medicamentis non item cedit. Necessariam prætereà causarum procatharticarum doctrinam contra Methodicos *Galen. lib. d. Sect.* ubertim monstrat exemplo tali:

Homines duo ex rabidi canis morfu, graviora passi sunt symptomata, prioris vulnus, more vulgato apud Methodicos, statim ad cicatricem feliciter pervenit, infelici licet successu, quòd veneni naturâ præcordia pulsante, nec exitum inveniente, ægrotus inter vivos esse desiit. Alterius verò laceratam cutim pluriū intervallū dierum à consolidatione prohibuit, suspectam curam diutius specificis Alexipharmacis trahens,

trahens , pristinae sanitati restituit.

Hujus sectae origo ex Democriti & Asclepiadis de Atomis doctrina , est , cujus discipulus Themison Laodicæus Syrus , tandem Apostata , hanc sectam introduxit , undè Galenus illum communiatum repertorem nominat. Aseclæ hujus Medicinæ fuerunt Thesalus Trallianus , Mnaseas , Dionysius , Proclus , Antipater &c. Ab horum placitis non nihil discesserunt Soranus Ephesus , Olympicus Milesius , & Menemachus Aphrodisæus.

4. SPAGYRICA tandem accessit Medicina , Hermetica dicta , ab inventore Hermete Trismegisto , quem Patriarcham Abrahamum fuisse , ex calculo Chymicorum colligere est. Spagyricæ terminum , quum Aureolus Theophrastus Paracelsus primus invexerit , Spagyrici vel Paracelsistæ ejus sectatores vocari amant. Vulcani ope , hoc est , chymicâ arte , omnia sua medicamenta purificata & elaborata , nominibus insignita variis , adfectibus satis deploratis auspiciatò genuini ejus cultores adhibent. Ad Hermetis præceptum , Macrocosmicum microcosmo harmoniam & similitudinem explorant , rationi & experientiæ unicè dediti. Ab impuritate , balsamo vitæ adhærente , omnia morborum

rum genera derivant, quæ purissimâ Medicinâ ablatum eunt. Hanc sectam, abusus cavendo, cum Dogmatica qui conjunxerit, quantum in hac mortalitate sperandum erit, ope divinâ, perficiet.

Ex Paracelsi scriptis Medicina quintuplex eruitur: *Naturalis*, Galenica est, cujus sequaces, Humoristas appellant. *Specificæ*, occultâ seu magneticâ vi agit. *Characteralis*, annulis, periaptis, verbis & figuris incommoda abolere credita est. *Spirituâlis*, Adfistentium spirituum ope, morbos depellit. *Fidelis*, Monachorum precibus ægritudinem arcet.

Coronidis loco secta ultima adiici potest, *Mathematica* dicta, quæ Authorem *Crinam Massiliensem* agnoscit, hic, præeuntibus certis quibusdam constellationibus, nutrices & barbitonsores in tantum absterret, ut de tempore ab lactandi foetus, cibandi, de horâ ungves secandi, capillos tondendi, de die scarificandi, purgandi, venam tundendi &c. in trivio haud satis extricabili se positos esse censeant. Post obitum quadringenta florenorum millia mœniis patriæ reliquisse fertur. In hoc libro Proœmiali, methodus qua tradidit Medicina adponenda quidem esset, nisi qui Medicinam Artem esse didicerit, rationem quoq; methodi facilius noverit.

Εἰς

Τὸν Φιλόπονον πεπαιδευμένον, σπασδαην
ἐλεύθερον,

Κ. ἸΩΑΝΝΗΝ ἈΣΧΛΙΝΟΝ

Σύμμαχον πεφυλαγμένον:

Κῶος ἀνὴρ μοῖρας φόβος ὧν μέλανος θανάτου
Δαῖζ' εἰργαῖν νόσους, ἔλκεα καὶ χυρερά. (10
Ἀσκησίς τε ποιεῖ τῷτ' ἈΣΧΛΙΝΕ φίλταθ' ἐπαῖ-
Παντοδαπὴ σπασδὴ καὶ πόνος ἐπιμελής. (ρε,
Παιδόθεν ὀρθοποδεῖς, χαλεπῆς μελετῶν δι-
δαχῆς τε

Σώματος ὡς νοσερῶ, ἄθλα φέρων δόκιμα.

Ταύτης συζητήσεως ᾧ δραστήης

Ἡ Λ Γ Α Σ Σil. Landz/
Ἱατροτέχνης.

Juveni doctrinā ex moribus pereximio,
DN. JOHANNI H. ASCHLINO
O-Gotho, Academiae Vice-Bibliotheca-
rio, Populari & Amico per dilecto:

Præonias artes multum coluisse Machaon
Fersur; Apollineis nomen Apollo dedit.
Phæbæos fecit Phœbus Thymbræus iatros;
Nomina cultorum tot Medicina tulit.
Scinditur incerto sed postquam dogmate, Coe
Præ reliquis prostant Scripta verenda Senis.
Ante hūc Dogmaticos Empiricos auxis honore
Nemo; nec clarâ Chymicus arte cluit.

Ma.

*Maſte, Aſchline; pijs ſtudijs ſuperaddito ſani
Corporis & curam, fonte Maebaonio!*

*De Arte Medicâ doctè diſ-
ſerenti ſcripſit.*

L. Mg,

PETRUS LAURBECCHIUS
Poëſ. Prof. Publ.

Non male diſpenſabimus tempus, quod nobis na-
tura conſumendum dedit, Sobrie & præclare ſatis mor-
net gentilium Phoſphorus Seneca: cum tam velociter
tam rapidè dati nobis temporis ſpacia decurrant. Vi-
delicet agilis eſt humanus animus agendiq; cupidus;
qui parietes & ſolitudinem non fert, quiq; invitus aspi-
cit, ſe ſibi relictum. Hunc verò incultu & ſocordiâ qui
torpeſcere ſiunt, nimis ſapiunt humiliter, aſt in ope-
re eſſe longè eſt pulcherrimum. Enim verò dolendum,
plerosq; tantâ caligare cœcitate, ut uno & æquali vi-
tæ tenore procedere, nec velint, nec poſſint; quin potius
vitam ſuam propoſitis prorsus diverſiſſimis ſcindant, pe-
tita relinquant, relicta repetant. In diligendo certo quo-
dam vitæ genere, maxima & frequens ſuorum decreto-
rum litura deprehenditur. In Te ecce, amice ſincere
diliçte, me nunc reflecto, Teq; ſuſpicio quem nec exu-
berantium affectuum impetus quo alias præceps juven-
tus agitur. nec ulla malignitas fortunæ, pios non rarò
Conatus fruſtrantis, à Divino Tuo propoſito avellere un-
quam potuit. Sed pede, quo cœpiſti inexpugnabili ani-
mi induſtria, perrexisti. Hinc te talem futurum, qualem
omnes cognitum judicarunt, docent vel magna illa
ſpecimina. quæ non ſine bonorum applauſu ex hoc lo-
co edidiſti. Tantum autem volo; immerge nunc Te
ſtudijs altius! nunc illa Tibi munimenta animi circum-
da, nec ex ullâ tui parte inveniat introitum pœnitentia
aut dolor!

*Ita pereximio Dn. Reſp. gratul-
lari volo.*

PETRUS *Zehn.* Wex. Smol.